

**В. А. Литвиненко, м.
Київ,
vv.lytvynenko@kubg.
edu.ua** **О. В.
Тюфякіна, м. Київ,
ovtiufiakina.fpsrso23m@kubg. edu. ua**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО

ШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАВЧАЛЬНИМИ ТРУДНОЩАМИ

Постановка наукової проблеми. Навчання є провідною діяльністю молодшого школяра. Фізична і психологічна готовність дитини до школи, правильна мотивація і підтримка - запорука легкої адаптації, соціалізації та включення дитини молодшого шкільного віку в освітній процес без перешкод. Однак діти, в силу своїх фізичних чи психологічних особливостей, можуть мати труднощі у навчанні, що негативно впливає на формування монологічного мовлення. На жаль, реаліями сьогодення є збільшення кількості дітей з мовленнєвими порушеннями. Загальноприйняті методи навчання не завжди дають позитивний результат і потребують пошуку комбінованих, більш ефективних підходів. Вирішення цього питання потребує детального наукового вивчення та ґрунтовного дослідження з метою визначення найефективніших методик формування монологічного мовлення дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей формування монологічного мовлення молодших школярів були предметом досліджень С. Дубовик, О. Дубляк, С. Коноплястої, О. Мельник, М. Овсієнко, В. Пруняк, А. Струк та ін. На базі Концепцій Нової української школи вченими Н. Бібік, М.

Вашуленко, О. Вашуленко, К. Пономарьовой, О. Онопрієнко, Ю. Рібцун було написано низку наукових праць, присвячених ролі початкової школи та важливості вивчення основ зв'язного мовлення молодшими школярами.

Мета роботи: визначити особливості формування монологічного мовлення дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами та дослідити вплив різних методик на сприяння формуванню та збагаченню навичок зв'язного монологічного мовлення.

Завдання: провести аналіз наукової літератури з питань розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей молодшого шкільного віку з

навчальними труднощами; вивчити вплив різних методик на формування монологічного мовлення та визначити їх ефективність.

Виклад основного матеріалу. Монологічне мовлення має організований характер. Тому до такого мовленнєвого процесу потрібно готуватися заздалегідь. Насамперед необхідно визначити зміст монологу, дотримуватися послідовності викладу думок, використовувати чіткі, лаконічні речення, мати власне бачення ситуації, правильно підбирати форми вирішення конфліктів з огляду на життєвий досвід. Такий процес дуже складний для дітей молодшого шкільного віку.

Молодші школярі, на думку В. Пруняк, не вміють розрізняти мету комунікації і наміри спілкування. Вчений зазначає, що у молодших школярів чітко простежується порушення логічної побудови власного висловлювання. Їм важко поєднувати ознаки предметів із діями. Їм не вдається дотримуватися основних фаз мовленнєвої діяльності, таких як: орієнтування, планування, реалізація, контроль [3, с. 96—100].

На думку М. Вашуленка, «взаєморецензування відповідей» може посприяти правильному розвитку усного мовлення. Так, вчений вважає, що вчитель повинен звертати увагу на кожне «невдале» слово учня, привчати дітей слухати однокласників, «помічати і виправляти недоліки їхнього мовлення». Зразком для «наслідування насамперед має бути мовлення вчителя» [2, с. 99].

О. Мельник стверджує, що основними потребами дитини в початковій школі є спілкування з оточуючими, перебування в емоційному контактному середовищі, визнання та оцінка власних дій та вчинків, формування власних поглядів та позицій у ставленні до інших, створення дружніх та приязних відносин у класі, повага до себе та інших, оволодіння новими знаннями та вміннями для пізнання навколишнього світу [1, с. 129].

Опанування монологічним мовленням є необхідною передумовою розвитку мовлення дитини. Діти молодшого шкільного віку мають обмежений життєвий досвід, зумовлений віковими можливостями, колом інтересів батьків, ситуацією в навколишньому світі тощо. Використання методу читання і переказу в початковій школі збагачує словниковий запас, розвиває мисленнєві процеси, формує нові уявлення про навколишній світ, розвиває мовлення. Проте дитині для активізації мовленнєвої діяльності потрібно розуміти ситуацію з власного досвіду. Така форма інтерактивного навчання, за якої дитина відчуває свою успішність, спроможність, важливість, має власну думку, активізує пізнавальну діяльність, прагне до комунікації є найдієвішою. Так, моделювання життєвих ситуацій, які б дали можливість кожному учню проявити себе, висловитися та стати активним учасником комунікації сприяли б ефективнішому розвитку зв'язного мовлення.

Висновки. Отже, процес формування монологічного мовлення має організований характер, включає багато критеріїв і є складною формою спілкування не лише для дітей молодшого шкільного віку, а й для дорослої

людини. Дітям важко розповідати про те, що вони ніколи не бачили і не знали, тому моделювання життєвих ситуацій для кожного учня сприятиме розвитку їхніх мовленнєвих навичок. Таким чином, створення комунікативних ситуацій для самовираження кожної дитини розширить коло її інтересів і найефективніше сприятиме розвитку зв'язного монологічного мовлення.

Список використаних джерел:

1. Мельник О. М. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2020.

Вип. 73. 238 с. Т. 1. С. 128-133 // URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.24>

2. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально- методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

3. Пруняк В. В. Розвиток монологічного мовлення молодших школярів з позицій функціонального підходу як умова реалізації комунікативної компетентності / В. В. Пруняк, М. О. Овсієнко // *Формування ключових і предметних компетентностей засобами сучасних освітніх технологій* : Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [Кривий Ріг, 21 листопада 2019 р.] / Міністерство освіти і науки України ; Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2019. С. 96-100].